

BARIŞ ÇALIŞMALARI: BAŞLANGIÇTAN GÜNÜMÜZE DEĞİŞİMİ

Nazife Selcen Pınar AKGÜL*

Özet

Ulusal ve uluslararası çatışmaların artışı, etnik problemlere bağlı sorunların hatta etnik yıkımların ortaya çıkışı, kötü sonuç ve tecrübeler, barış çalışmaları disiplini olan ihtiyacı daha fazla arttırmaktadır. Disiplinin akademik çevreye girişi her ne kadar İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra olsa da savaşlardan, çatışmalardan endişe duyma, onlara çözüm bulma düşüncesinin kökenleri daha eskidir.

Barış çalışmaları disiplini; savaş ya da çatışma halinin sebeplerine, etkin dinamiklere ve aktörlere odaklanmaktadır. Bunların yanı sıra çatışmaların çözümüne alternatifler yaratmak, şiddetin dönüştürülmesi ya da kapsamlı bir güvenlik tesis edilmesi konuları öncelikli olarak disiplinin araştırma alanına girmektedir. Soğuk savaş döneminde özellikle liberal ve idealist bir olgu olarak değerlendirilen barış çalışmaları disiplinini, genel bir barış teorisi ile açıklamak mümkün değildir. Tanımı konusunda farklı yaklaşımlara sahip olan barış kavramı; disipline önemli katkıları olan Galtung tarafından pozitif ve negatif barış olarak ayrılmıştır. Barış ve güvenlik anlayışını yeniden düşündüren kavramsal ayırım; özellikle pozitif barış bağlamında yapısal şiddet konusuna vurgu yapmaktadır.

Günümüzde disiplin özellikle uzlaşmaların sağlanması, şiddete sebep olan unsurları ve güvenlik kaygılarını artıran terörizm, insan hakları ihlalleri gibi konulara yoğunlaşmaktadır. Türkiye'de de ise disiplin kendisine akademik çevrede yer edinmeye çalışmakla beraber, özellikle barış ve uzlaşmanın sağlanması konusu dış politika da önemli bir araç haline gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: barış, negatif-pozitif barış, demokratik barış teorisi, yapısal şiddet

ABSTRACT

The increasing of national and international conflict, the emerging of issues depend on ethnic problems, in fact ethnic destruction and its unfavorable results and experiences have raised the requirement to the peace studies discipline. Although the entry of discipline into academia occurred after the Second World War II, the origins of the worrying about war and conflicts, and finding solutions to them was older.

The discipline of peace studies focuses on the war and the reasons of conflict situation, effective dynamics and actors. In addition to these, issues that includes to create alternatives to solve the conflict issues, the conversion of violence or to establish comprehensive security as a priority went into the area of research disciplines.

In the cold war era, peace studies have assessed as particularly idealist and liberalist phenomenon, but it is not possible to describe with a general theory of peace. Peace terms that has different perspective about definition is divided as positive and negative peace by Galtung who has

important contributions to discipline. The conceptual distinction caused to think again about understanding peace and security, especially emphasizes the positive peace in the context of structural violence.

Nowadays, discipline condenses that issues particularly to reach an agreement, the components that caused the violence, terrorism that increased security consideration and violation of human rights. In Turkey, discipline also try to gain a seat in academia, as well. Particularly to providing the peace and conciliation become an important tools in foreign policy.

Key Words: *peace, negative and positive peace, democratic peace theory, structural violence.*

1. Giriş

Çağlar boyunca ihmal edilen barış çalışmaları, son yıllarda kendine mahsus bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Öyle ki barış çalışmaları üzerine girişimler, akademik programlar ve bilimsel enstitüler İkinci Dünya Savaşı'na kadar görülmemektedir. Öncelikle Center for Research on Conflict Resolution (Çatışmaların Çözümü Araştırma Merkezi)'nin 1950'de Michigan üniversitesinde kurulmasına yardımcı olan Kenneth ve Elise Boulding, ardından 1959'da Norveç'te International Peace Research Institute (Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü)'nü kuran Johan Galtung barış çalışmaları alanına önemli katkılarda bulunmuşlardır. 1973'te Britanya'daki Bradford Üniversitesi'nde barış çalışmaları programına başkanlık eden Adam Curle ise söz konusu alana öncülük eden bir diğer isimdir.¹

Realist yaklaşımlara rağmen barış çalışmaları, uygulanabilir ve daha iyiyi hedefleyen disiplinler arası bir alan olarak tanımlanabilir.² Barışın tesisi için beklentileri iyileştirmenin yollarını arayan bu alan, farklı yaklaşımlarla, farklı disiplinler tarafından beslenmekte, silahlı-silahsız çatışmaların temel problemlerini anlamaya, özellikle insanlığa karşı işlenen suçlar,soykırım, katliam gibi suçların önlenmesini hedeflemektedir. Disiplinin çalışma alanlarını, mevcut ve olası etkilerini tartışmadan önce içeriğini oluşturan kavramlara bakmak gerekmektedir. Bu bağlamda barış kavramı ve kavramın üzerine yapılan ayrımlara odaklanacak olan çalışmamızda,

* Bayburt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi, e-posta: ngulcan@bayburt.edu.tr/n.s.p.gulcan@gmail.com

¹David Cortright, **Peace: A History of Movements and Ideas**, Cambridge University Press, 2008, s.2

²Gregory H. Mason, "Peace Studies in the Next Half-Century", **Peace Review**, No. 14:1, 2002, s.15.

özellikle realizm ve idealizmin barış konusuna yaklaşımını ele alarak çalışmanın ana hatları oluşturulacaktır. Otoriter rejimlerin savaş ve çatışma haline demokratik rejimlere göre daha yatkın olduğu düşüncesine dayanan “demokratik barış teorisi” bağlamında liberal yaklaşımlar incelenecektir.

Akademik anlamda, ortaya çıkışından bugüne kadar geçirdiği aşamalarda pek çok disiplinden beslenen barış çalışmalarının, uluslararası anlamda yaygınlaşmasının özetleneceği makale, disiplinin güvenlik boyutuyla nasıl genişlediği konusuna odaklanacaktır.

2. Disiplinin Kavramsal Gelişimi ve Tarihsel Sürec

2.1 Barış Kavramı

Pek çok teorik terim için geçerli olduğu üzere barış kavramının da tanımlanması zordur. Sözlük anlamına bakılacak olursa barış; savaşın yokluğudur. En geniş anlamıyla dünya siyasetinde üç durumdan bahsedilebilir: Savaş, savaşın olmaması ve barış.³Barışın diğer tanımlamalarında ise; toplumsal kargaşaların ve karışıklıkların olmaması durumu, pozitif manada, “kamusal sessizliğin hâkim olduğu devlet” unsurları yer almaktadır.⁴ Yani devletin güvenliğinin ve toplumsal kuralların, hukuk, gelenek ve kamuoyu tarafından sağlandığı bir düzen barış olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Devletlerarasındaki ilişkiler açısından bakıldığında ise “barış”, anlaşmanın eş anlamlısı olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Uluslararası devlet sisteminin başlangıcının önemli bir noktası olan Westphalia düzeni, Westphalia barışı olarak anılmaktadır. Bir savaşın sona ermesini sağlayan ve diğer anlaşmalardan bu özelliği ile ayrılan barış anlaşmaları Latince “**pax**” ifadesiyle ilişkilidir. Dayatılmış bir uzlaşmayı, yani hegemon bir güç tarafından sağlanan uzlaşmaya karşılık gelen bu kavram on dokuzuncu yüzyılda Britanya Barışı (Pax Britanica) ve İkinci Dünya

³Graham Evans, Jeffrey Newnham, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, çev. H. Ahsen Utku, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul, 2007, s.74.

⁴**Webster’s Third New International Dictionary**, Springfield, MA: Merriam- Webster, Inc.,1993, s.1660.

Savaşı'nın hemen ardından yapılan Amerikan barışı (Pax Americana) ile örneklendirilmektedir.

Daha önce bahsi geçen barış çalışmaları disiplininin önemli araştırmacılarından; Johan Galtung negatif ve pozitif barış kavramlarını ortaya atarak önemli bir ayırım yapmıştır. Uluslararası hukukun barışı pozitif bir kavram olarak değerlendirmesi, hatta uluslararası ilişkilerin hâkim ifadesi olarak algılanmasına rağmen terim, olumsuz bir çağrışım yapmaktadır. Bu anlayışa göre “barış, kendisiyle ilgili kurumların hem konusu hem de nesnesi olup aynı zamanda uluslararası hukukun da üzerine kurulduğu temel bir varsayımdır.”⁵

2.1.2 Pozitif ve Negatif Barış

Barış kavramını negatif ve pozitif olmak üzere iki farklı açıdan ele alan Galtung'un negatif manada üzerinde durmak istediği nokta; savaşın ya da şiddetli çatışmanın yok olmasından ötede doğrudan şiddetin var olmaması durumudur.⁶ Negatif barışın bu şekilde tanımlanması teorik olarak zayıf ve oldukça Avrupa merkezli bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.⁷ Yirminci yüzyılda Fransız entelektüel Raymond Aron negatif barışı; uzun ya da kısa vadede siyasi birimler arasındaki mücadelenin ertelenmesi olarak tanımlamaktadır. Aron'un yaklaşımı, barış konusunda konvansiyonel siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler bağlamındaki en yaygın anlayıştır. **Realist** görüş olarak özetleyeceğimiz bu tutum; “savaş ya da şiddetin diğer formlarının bulunmadığı zamanlarda, barış durumu söz konusudur”⁸ düşüncesine dayanmaktadır. “Savaş'ın doğası fiili mücadele ile değil de bunun dışındaki bilinmeyen eğilimle uyum içerisindedir, öyle ki bütün zamanlarda bunun zıddına dair bir güvence yoktur. Bütün diğer zamanlar Barış'tır.”⁹

⁵Evans,Newnham, a.g.e, s.74.

⁶Nigel Dower, **The Ethics of War and Peace: Cosmopolitan and Other Perspectives**, Polity Press, 2009, s.3.

⁷Hakan Wibeng, “What is the use of Conflict Theory”, **Peace Research: Achievements and Challenges**, der. Peter Wallensteen, West View Press, 1988, s.106.

⁸David P. Barash- Charles P. Webel, **Peace and Conflict Studies**, SAGE yayınları, 2014, s.6.

⁹Thomas Hobbes, “Of the Natural Condition of Mankind as Concerning Their Felicity and Misery”, Leviathan, çevrimiçi <http://www.bartleby.com/34/5/13.html>Erişim Tarihi (07.07.2015)

Tüm unsurların ve aktörlerin kendisine tabi olduğu bir otoritenin varlığı mümkün olduğu durumlarda ise siyasi otoriteye bağlı bir barış mümkündür.¹⁰ Uluslararası ilişkilerde, barış ortamı güçlü devlet hegemonyasında ya da savaş sonrası galip devletin nüfuzu altında gerçekleşir. Bu karakterlerdeki bir barış süreci ise, hakim devletlerin normları, değerleri, sosyo-ekonomik ve siyasi siteme karşı tutumunu gösterir ve ilgili devletin hegemonyasına bağlı olmaktadır.¹¹

Realist yaklaşımların aksine pozitif barış kavramı ise devletlerin uyumunu garantileyen bir sosyal adalet anlayışına vurgu yapmaktadır. Galtung'un tanımlamasıyla, sosyal bir hedef olarak barış kavramı genişleyerek, sosyal adalet ve şiddetin özellikle de yapısal formda şiddetin olmamasını da kapsamaktadır.¹² Galtung'un 1969'da yazdığı bir makale ile ortaya attığı **yapısal şiddet** kavramı aslında siyasi baskılar, fakirlik gibi durumların ortaya çıkardığı şiddeti ifade etmektedir.

Yapısal şiddet, kasıtlı zarar verme ve acı çektirmeye yönelik direk olan şiddetten – savaş halinden- ayrılmaktadır. İnsanın normal şartlarda hayatta kalma süresinin biyolojik potansiyelinden daha az olması durumunu anlatmaktadır. “Normal yaşanılması beklenen süreyle çeşitli sebeplerle kesintiye uğrayan, gerçek hayat süresinin arasındaki fark yapısal şiddetin varlığını ortaya koymaktadır.”¹³

Statik, gizli, eşitsiz ve baskıcı olabilen sosyal yapıların ve iktidar ilişkilerinin ortaya çıkardığı –direkt olmayan- çok yönlü ve psikolojik de olabilen, zarar ve acı getiren şiddet söz konusudur. Örnek vermek gerekirse, “siyasi baskıların getirdiği tekipleştirici ideolojik baskılar ve ekonomik yetersizlik sonucu yaşanan fakirlik, açlık, salgın hastalık, çevresel felaketlere ve göçe kadar geniş bir yelpazeden bahsedebilmektedir.”¹⁴ Bu durumda yapısal şiddetten bahsedilebilmesi için, şiddeti

¹⁰Atilla Sandıklı, Erdem Kaya, “Uluslararası İlişkiler Teorileri ve Barış”, **Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş Barış ve Çatışma Çözümleri**, ed. Atilla Sandıklı, Bilgesam Yayınları, İstanbul, 2002, s.145.

¹¹Oliver P. Richmond, **Peace in International Relations**, New York: Routledge Taylor& Francis Group, 2008, ss.1-4.

¹²Johan Galtung, “Violence and Peace”, **A reader in Peace Studies**, der. Paul Smoker- Ruth Davies-Barbara Munske, Pergamon Press, 1990, s.131.

¹³Tuncay Kardaş, “Güvenlik”, **Uluslararası İlişkilere Giriş**, ed. Şaban Kardaş- Ali Balcı, Küre Yayınları, 2014, s.332.

¹⁴Galtung, a.g.e, s.72-75.

gerçekleştirenin birey değil mevcut sistem olması gerekmektedir. Bu nedenle de aslında yapısal şiddette ulaşılan nokta, sosyal adaletsizliğin varlığıdır.

Pozitif barış ise sosyal amaçlara ulaşabilmek için barışın kötüye kullanılmasını minimize etme ya da ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Pozitif barış, eşit ve adil toplumsal düzenin varlığının devam etmesinin yanı sıra ekolojik uyum göstermektedir.¹⁵ Çatışma, şiddet ve savaş gibi problemlerden beslenen gerçek dünya meseleleri göstermektedir ki pozitif barış aslında pratik bir amaçtan çok idealist bir hayal gibi gözükmektedir.¹⁶

Realist yaklaşımın aksine insan doğasının temelinde barışçıldır ya da barış içinde yaşama olgunluğuna erişebilecektir. Bundan dolayıdır ki evrensel ve mutlak bir barış gelecekte gerçekleşebilir. Kant'ın Perpetual Peace (Ebedi Barış)¹⁷ isimli eserinde cumhuriyetçilik, anayasacılık, hukuk, bireysel özgürlükler ve anlaşmazlıkların hukuki yollardan çözümünü üzerine yaptığı vurgu barışın tesis edilmesi ve pozitif barışın öne çıkarılması açısından önemlidir.

2.2 Demokratik Barış Teorisi

1980'lerde literatüre giren demokratik barış kavramı demokratik yönetimlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde çatışmadan daha çok kaçındıkları durumu ifade etmektedir. Michael Doyle'a göre; Barış dünya genelinde meşru yönetimlere sahip siyasi düzenler kurma meselesiyle ilişkilidir: "Eğer savaşın yükünü taşıyacak vatandaşlar hükümetlerini seçimle iş başına getirirse savaşların yaşanması o zaman imkânsız hal alır."¹⁸ Bundan dolayı iç siyasal sistemlerine bakıldığından demokratik rejimlerin, otoriter ve baskıcı rejimlere göre daha fazla barış içinde olma hali gösterdiği düşüncesi ileri sürülmektedir.

¹⁵Barash,Webel, a.g.e, s.7.

¹⁶Dower, a.g.e, s.6.

¹⁷ Immanuel Kant, **Toward Perpetual Peace: A Philosophical Sketch**, 1795. çevrimiçi http://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/kant1795_1.pdfErişim Tarihi (07.07.2015)

¹⁸ Michael Doyle, "Liberalism and World Politics", **American Political Science Review**, Sayı 80 s.1151.

Doyle Kant'ın barışçı federasyonunun cumhuriyetçi anayasalara sahip devletlerin artırılması ile kurulabileceği iddiasına vurgu yaparak, liberal demokrasilerin kendi aralarında barışçıl ilişkiler geliştirmede eşsiz olduğunu savunmaktadır.¹⁹

Liberal demokrasi ile yönetilen devletlerin takip edecekleri barışçı dış politika sayesinde de sistemdeki düzensizliklerin zamanla ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Bundan dolayı demokratik barış teorisi liberallerin, iç ve dış politikanın birbirinden bağımsız olduğu anlayışını benimseyen realistleri de eleştirmektedirler.²⁰ Çünkü demokratik barış teorisine göre devletlerin iç niteliği; özellikle de sahip oldukları rejimler onların dış politika tercihlerini ve tutumlarını etkiler. Demokratik barış teorisine göre demokratik rejimler neden barış halinin korunmasını ya da üretilmesini sağlar. Bu soruya yanıt bulmak için yapısal ve normatif boyutları ele almak gerekmektedir.

Demokratik normlara göre, demokratik rejimlerin paylaştıkları, uzlaşa, müzakere, işbirliği ve şeffaflık gibi normlar sadece devletlerin içyapılarında değil devletlerarası ilişkilerde de iyi yönde etkiler çıkarmaktadır.²¹ Devlet içi sorunlar nasıl taraflar arasında ortak noktaların bulunması ile çözülebiliyorsa, bu prensipte hareket eden devletler de birbirleriyle olan ilişkilerde bu prensipleri göz önünde bulundurarak çatışmaların çözülmesini sağlayabilecektir.

Demokratik barışın sağlanması yapısal şartlar ise; seçimle iş başına gelen yönetimlerin karar alma süreçlerinde şeffaf oldukları ve aldıkları kararlar yüzünden halklarına karşı hesap verebilir oldukları düşüncesine dayanmaktadır.²² Özellikle konu savaş gibi maliyeti yüksek kararlara geldiğinde yöneticiler bu kararı kolay kolay alamamaktadırlar. Seçimler, kuvvetler ayrımı ve diğer hukuki siyasi sınırlandırmalar tarafından sağlanan kontrol ve denetim mekanizmaları liberal

¹⁹ Scott Burchill, "Liberalism", **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, ed. Scott Burchill- Andrew Linklater, çev. Muhammed Ağcan- Ali Aslan, 5. Baskı, Küre Yayınları, 2013, s.91.

²⁰ Bkz. Helen V. Miller, **Interest, Institutions and Information: Domestic Politics and International Relations**, Princeton University Press, 1997 ve Faruk Ekmekçi, Demokratik Barış Teorisi: Bir Değerlendirme, Uluslararası Hukuk ve Politika, cilt 7, Sayı 26, 2011, s.108.

²¹ Tarık Oğuzlu, "Liberalizm", **Uluslararası İlişkilere Giriş**, ed.Şaban Kardaş- Ali Balcı, Küre Yayınları, 2014, s.143.

²²A.g.e, s.144.

devletlerin savaşa girmeyi düşünmelerini zorlaştırmaktadır.²³ Demokratik rejimlerde karar alma süreçlerini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Özellikle kamuoyunun dikkate alınması demokrasiler için ayırt edici özelliklerden biridir. Bu nedendir ki kamuoyunun desteği ile savaş olasılığı göz önünde bulundurulur. Kant'a göre demokratik barışın yapısal özü şu şekildedir²⁴:

Eğer savaşın ilan edilmesi için vatandaşların rızası gerekli olursa, böyle riskli bir işe girilmeden önce vatandaşların savaşın tüm felaketleri hakkında ciddi ciddi düşünmelerinden daha doğal bir şey olamaz. Bu felaketlerin arasında şunlar vardır: savaşmak, savaşın maliyetini kendi kaynaklarından ödemek, savaşın getirdiği yıkımı büyük fedakârlıklarla onarmak zorunda kalmak ve savaşın ertesindeki barışı da acılaştırarak- ve yeni savaşlardan dolayı da hiçbir zaman bitmeyecek-bir borç yükünün altına girmek. Cumhuriyet rejimiyle yönetilmeyen bir ülkede ise dünyadaki en kolay şey savaş ilan etmektir.

Bu özelliklerle beraber hukukun üstünlüğüne, bireysel haklara, hukuk önünde eşitliğe ve halkın rızasına dayalı temsili hükümete bağlılık öngören bu ortak ilkelerin devletlerarasında karşılıklı olarak kabul edilmesi liberal demokrasilerin birbirleriyle çatışmada herhangi bir çıkarının olmadığı ve birbirlerinin meşruiyetini sorgulama konusunda bir gerekçelerin kalmadığı anlamına gelmemektedir.²⁵

Bu bağlamda deniler bilir ki demokratik barış kuramının savunduğunun aksine demokratik kurumsal mekanizmalar, liderlerin savaş kararı almalarını zorlaştırmakta fakat engelleyememektedir.²⁶ Hangi tür rejimlerin demokratik rejimler olarak tanımlanacağı, diğer yandan iç savaşların mevcudiyeti, teorinin en fazla eleştiri alan kısımlarını oluşturmaktadır.

Aynı zamanda otoriter rejimlere karşı yürütülen savaşlar “demokrasiyi yayma” amacıyla başlatılarak, ulusal çıkarlara ulaşmakta bir araç olmaktan öteye gidememektedir. Batı’da siyaset yapıcı kesimlerde belirgin hale gelen bu yaklaşım özellikle NATO’nun genişleme aşamasında ve Clinton dönemi dış politika

²³Burchill, a.g.e. s.92.

²⁴ Kant, çevrimiçi http://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/kant1795_1.pdf Erişim Tarihi (07.07.2015)

²⁵Burchill, a.g.e., s.91.

²⁶Robert Frank, “Political Regimes and Foreign Policies: Attitudes Towards War and Peace”, **Foreign Policy and Regime** ed. Jose Flavio Sombra Saravia, Instituto Brasileiro de Relacoes Internacionais, 2003, s.82.

doktrininde belirleyici yaklaşım olmuştur.²⁷ Amerikan dış politikasında önem atfedilen Hindistan, Brezilya, Meksika ve Mısır gibi ‘ eksen ülkeler’ stratejik öncelikler ve savunma politikalarıyla beraber demokrasinin batının ötesinde çeşitli bölgelerde yayılması açısından da önemli görülmektedir.²⁸

Bugün de özellikle Afganistan ve Irak savaşları ile en son Libya’ya yönelik askeri müdahale, demokrasinin askeri yollarla sağlanamayacağı gerçeği mevcut bir tartışmadır. Özellikle Ortadoğu ve Kuzey Afrika’daki ayaklanmalar, Arap Baharı olarak adlandırılan siyasi devrimler, demokratik değerlere sahip pek çok batılı tarafından olumlu karşılanmamıştır.²⁹Bu durumda aslında teorinin, “dünya çapında bir barış” yaratma konusunda yetersiz kalacağı aşikârdır.

Günümüzde geleneksel yöntemlerin – ateşkes, savaşı tarafların masaya oturması- yerine uzun vadede barış tesisinin sağlanması için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Mevcut girişimler her ne kadar politik hedeflerin bir yana bırakılmasını gerektiren pozitif barış yanlısı hedefler içeriyor olsa da askeri, siyasi güç dengeleri ve devlet çıkarları bunun gerçekleşmesine engel olmaktadır.

2.3. Disiplinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Akademik olarak barış çalışmaları savaşlar arası yıllarda yolculuğuna “savaşın nicel çözümlemesi”³⁰ araştırmakla başlamış; Quincy Wright, Lewis Fry Richardson and Pitirim Aleksandrovich Sorokin gibi araştırmacılar özellikle 1914-1918 Birinci Dünya Savaşının travması üzerinde durmuşlardır.³¹

²⁷ Kıvanç Ulusoy, “Demokrasi”, Uluslararası İlişkilere Giriş, ed. Şaban Kardaş- Ali Balcı, Küre Yayınları, 2014, s.482.

²⁸ R. Chase, E. Hill-P. Kennedy, **Eksen Ülkeler: Gelişen Dünyada ABD Politikasının Yeni Hatları** çev. Belkıs Dişbudak, İstanbul, Sabah Kitapları, 2000, s.103.

²⁹ Burchill, a.g.e. s.92.

³⁰ Carolyn Stephenson, “The Evolution of Peace Studies”, **Peace and World Order Studies**, ed. Daniel C. Thomas-Michael T. Klare, Westview Press, 1989, s.171.

³¹ Hakan Wiberg, “The Peace Research Movement”, **Peace Research: Achievements and Challenges**, West View Press, 1988, s.32.

On dokuzuncu yüzyılda barış önerilerinin yaygınlaşması, savaşın ortaya çıkmasının bir sonucu olmasından ötede, savaşın yıkıcı gücünden duyulan korkudan kaynaklanmaktadır. Bu mevcut korku, yirminci yüzyılda da savaşın önlenmesi ve barışın korunması fikrinin siyasi düşünceleri beslemesinden dolayı varlığını sürdürmüştür. Savaşa karşı yürütülen geniş ölçekli hareketler, birinci dünya savaşından sonra, 1930'lu yıllarda, özellikle de Vietnam ve Irak savaşlarına tepki olarak ortaya çıkmaktadır.³²

Barış Çalışmaları disiplinin ortaya çıkışı ise on dokuzuncu yüzyıla kadar gitmektedir.³³ Savaşın (soğuk/sıcak) yoğun şekilde hissedildiği dönemlerde, kolejlerde ve üniversitelerde bu konunun üzerine yoğunlaşmış, şiddetin ortadan kaldırılması ve barış hareketlerinin büyümesini destekleyen aktiviteler öğrenciler, politikacılar ve halk arasında yaygınlaşmıştır. Hiroşima'ya atom bombası atılmasından elli yıl sonra iki yüze yakın barış çalışmaları programı Kuzey Amerika'da ve Batı Avrupa'da açılmıştır³⁴.

Akademik bir disiplin olarak barış çalışmalarının ortaya çıkışı ise ikinci dünya savaşından sonrası dönemdedir. İlk olarak 1948'de genelde sosyal ve ruhsal dönüşüm konusuna odaklanan bir program Indiana'da Manchester Koleji'nde açılmıştır.³⁵ Brethren kilisesinin de desteğiyle "Savaş ve Barışın Problemleri" başlığıyla daha geniş çaplı bir program 1970'de başlatılmıştır.³⁶

Avrupa'da ise barış araştırmaları enstitülerinin yaygınlaşması 1960'lı yılları bulmaktadır. 1959'da Oslo Barış Araştırmaları enstitüsü (PRIO) ve Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) 1966'da kurulmasıyla beraber barış çalışmaları disiplini daha popüler hale gelmiştir. 1964'den beri PRIO tarafından basılan, alanın

³²Cortright, a.g.e, s.3.

³³Bengt Thelin, "Early Tendencies of Peace Education in Sweden", **Peabody Journal of Education**, No.71(3), 1996, ss.95-110.

³⁴Touhil Islam, "Peace and Conflict Studies: Evolution of an academic discipline", **Journal of the Asiatic Society of Bangladesh**, Sayı 58 No.1, 2013, s.143.

³⁵ Joseph J. Fahey, Peace Studies: Beginning and Development, **The Oxford International Encyclopedia of Peace** ed. Nigel J. Young, Vol.3, Oxford University Press, 2010, s.490.

³⁶ A.g.e.,s. 491.

önemli yayınlarından biri olan **The Journal of Peace Research** ve 1970’de yayına başlayan **Bulletin of Peace Proposals** bu alana önemli katkılar sağlamaktadır³⁷

Vietnam Savaşı’nın da etkisiyle, 1968’de Manhattan ve New York’ta özel Katolik kolejinde, 1969’da da Colgate üniversitesinde barış çalışmaları programı açılmıştır. Joseph Fahey’e göre 1970’lerde alçak gönüllükle yükselen barış çalışmaları, 1980’lerde genişleyerek hızla büyümüştür.³⁸

Avrupa’da Barış çalışmaları alanında önemli yere sahip olan programlar; Uppsala Üniversitesi’nde 1971’de kurulmuş olan Barış ve Çatışma Araştırmaları Departmanı, bir diğeri ise 1978’de kurulan Gottenburg Üniversitesi’ndeki Barış ve Kalkınma Araştırmaları Enstitüsü (PADRIGO)’dür. İngiltere’de ise bu konudaki çalışmalar ilk olarak Bradford Üniversitesi’nde 1973’te başlamıştır.³⁹ Adam Curle’nin başkanlığında yürütülen program Barış Çalışmaları alanında lisans ve lisansüstü dereceleri vermektedir.

1980’li yıllarda özellikle Nükleer silahlar konusundaki endişeler, kullanımı ve üretilmesi konusunda ortaya çıkan tehdit, barış çalışmaları alanında araştırmaların daha fazla artmasına, bu alanda açılan programların yaygınlaşması ile neticelenmiştir. Aynı zamanda barış çalışmaları, diğer disiplinlerin de akademik araştırmalarında önemli bir alan haline gelmiş, kavramsal tanımlamaların yapılması, kategorilere ayrılması, metodolojiler oluşturulması ve bilimsel araştırmalar için uygun verilerin belirlenmesi üzerine yoğunlaşmıştır.

1980’lerin ortalarına gelindiğinde, Batı Avrupa’da ve Kuzey Amerika’da barış çalışmaları derslerinde uluslararası çatışma ve nükleer yıkım tehdidi üzerine durulmuştur. Soğuk savaşın sona ermesiyle beraber, derslerdeki vurgu uluslararası siyasetten yapısal, domestik ve sivil şiddeti içine alan iç siyasete kaymıştır. Avusturya hükümeti tarafından finanse edilen Avusturya’nın Stadtschlaining şehrindeki Barış Çalışmaları Avrupa Üniversitesi Merkezi (EPU) en hızlı gelişen yeni merkezlerden biri olmuştur. UNESCO, 1988’de EPU’nun kurulmasını onaylamış ve

³⁷Peter Van Den Dungen- Lawrence S. Wittner, Peace History: An Introduction, **Journal of Peace Research**, no.40(4), 2003, s.364.

³⁸Fahey, a.g.e, s.490.

³⁹Dungen, Witnerr, a.g.e, s.365.

Barış Araştırmaları üzerine kurulmuş ilk üniversite 1989'da pilot uygulamasına başlamıştır.

Avrupa ve Amerika'nın dışında da disiplinle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmaktadır, özellikle az gelişmiş ülkelerin disiplinin gelişmesine olan ihtiyaçları ve talepleri düşünüldüğünde bu konuda çeşitli girişimler olmuştur. 1999'da Bangladeş'te Dhaka Üniversitesi, özellikle savaş sebepleri, barışın şartları, şiddetin diğer formları konularına odaklanan bir mastır programı başlatırken, barış çalışmaları üzerine de 2000-2001 yılları arasında da 4 yıllık lisans programını başlatmıştır. Uluslararası Barış ve Çatışma çalışmaları Enstitüsü (IIPCS) öncü bir düşünce kuruluşu olarak Güney Asya'da barış ve güvenlik için alternatif ve bağımsız bir çerçeve oluşturmuştur ve araştırma enstitüsü Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de 1996'da kurulmuştur.⁴⁰ Enstitü, geleneksel ve geleneksel olmayan güvenlik meseleleri, nükleer güvenlik, barış süreci, terörizmle mücadeleyle yaklaşımlar, silahsızlanma konuları üzerinde durmaktadır. 2004'de Hindistan'da Jamia Millia Islamia üniversitesinde Nelson Mandela Barış ve Çatışmaların Çözümü merkezi (NMCPDR) kurulmuştur. 2007'de mastır ve doktora programlarını başlatan merkez Hindistan'daki üniversitelerin akademik anlamdaki eksiklikleri doldurmaya çalışmaktadır.⁴¹ Benzer bir girişim ise Nepal'de başlatılmış; Tribhuvan üniversitesi bünyesinde iki yıllık eğitim öngören çok disiplinli Çatışma, Barış ve Gelişim Çalışmaları (CPADS) başlığı altında mastır programı 2007'de açılmıştır.⁴² Öğrencilerin analitik ve pratik yeteneklerini geliştirmeyi hedefleyen program çatışmaların önlenmesi ve çözülmesi, barışın sürdürülebilmesi üzerinde farklı görüşler geliştirmektedir.

Diğer taraftan Barış ve Çatışma çalışmaları Pakistan'da da akademik çalışmalarda yerini almıştır. Ulusal Savunma Üniversitesi (NDU) şemsiyesi altında 2012'de savunma, güvenlik, savaş gibi konuların eğitimi verilmeye başlanmış; Aynı

⁴⁰Barış ve Çatışma Çalışmaları Enstitüsü(IPCS), bkz. <http://www.ipcs.org/about-us/> Erişim Tarihi (15.07.2015).

⁴¹Jamia Millia Islamia Üniversitesi/ Nelson Mandela Barış ve çatışmaların Çözümü Merkezi bkz. <http://jmi.ac.in/cpcr> Erişim Tarihi (15.07.2015).

⁴²Çatışma, Barış ve Gelişme Çalışmaları Departmanı, “ Program Koordinatörünün Mesajı” bkz. <http://dcps-tu.edu.np/message-from-the-program-co-ordinator/#more-55> Erişim tarihi (15.07.2015).

zamanda da bu alanda mastır programı başlatılmıştır.⁴³ Pakistan'ın jeo-stratejik pozisyonu, Birleşmiş Milletler Barış Koruma Kuvvetlerinde oynadığı kritik role bu disiplin üzerine yoğunlaşmasına katkı sağlamıştır.⁴⁴

Kısaca, günümüzde Barış kültürünü ve barışçıl çatışma çözümü yöntemlerini geliştirmek barış çalışmaları disiplininin gelişmesini sağlayarak daha uygulanabilir bir hale getirebilmek maksadıyla akademik anlamda dünyanın pek çok yerinde üniversiteler, enstitüler, düşünce kuruluşları aracılığıyla çeşitli programlar oluşturulmuştur.

3.Barış Çalışmaları ve Güvenlik

Yeni dönemde barış kavramı, devletlerarasındaki ilişkiler ve savaşlar bağlamında ele alınmakta, literatür uluslararası çatışmalar ve terörizm konularına odaklanmaktadır. Bu nedenle de barış çalışmaları disiplini de ilerleyişini, savaşa neden olan olguları incelemek, barışın korunması ve barışın tesisi için yürütülen çalışmalara temel oluşturacak şekilde sürdürmüştür. Bunun en önemli sebeplerinden biri; özellikle mevcut sorunların ve problemlerin politik sorunlar olarak tanımlanmasında karşılıklı müzakereler, uzlaşma bulma yöntemleri devreye girerken, meselenin güvenlik sorunları içermesi çözüm bulma yöntemlerini değiştirmekte ve süreci de zorlaştırmaktadır.

Güvenlik sorunlarında çoğu zaman başvurulanan yöntem, soruna sebep olan unsurları ortadan kaldırma ve bunu meşru temellere oturtma ilkesine dayanmaktadır. Realist yaklaşım bu konuda güvenlik sorunlarını ortaya çıkaran aktörlerin ya da unsurların ortadan kaldırılması gerektiği fikrini savunurken, liberal yaklaşım bu güvenlik sorunları ortaya çıkaran unsur ve aktörlerin dönüşümü ile çözüm bulunabileceği fikrini benimsemektedir.⁴⁵ Özellikle Galtung tarafından oluşturulan pozitif barış kavramından hareket edecek olursak; pozitif barış “güvenliğin referansını yeniden

⁴³ Barış ve Çatışma Çalışmaları, Ulusal Savunma Üniversitesi (NDU) bkz. <http://www.insightonconflict.org/conflicts/pakistan/peacebuilding-organisations/ndu/> Erişim Tarihi (15.07.2015).

⁴⁴Touhil Islam, a.g.e, s.153.

⁴⁵Cornelia Navari, “Liberalism”, **A security Studies an Introduction**, ed. Paul D. Williams, New York: Routledge, 2008,ss.29-43.

düşünmeye davet edecek bir kavramsallaştırmadır.”⁴⁶ Pozitif barışın tesisini sosyal adalet kavramının geliştirilmesi ile ilişkilendiren Galtung; “daha bütüncül, çok boyutlu ve bölünmez bir ilişkiler ağı olarak” güvenlik kavramını yeniden kurmaktadır. İnsan hakları da aslında bu bütüncül ağın parçası ve herkesin yararlanması gereken bir güvenlik kaynağı olarak görülmektedir.

Soğuk savaşın bitişiyle ortaya çıkan ve uluslararası gündemi yoğun şekilde dolduran büyük insan hakları ihlallerine sebep olan etnik sorunlar, iç çatışmalar, güvenlik ve barış ihtiyacını sık sık gündeme getirmektedir. Bu durum aslında kavramsal tanımlamayı da beraberinde getirmektedir. Kant’ın ebedi barış fikrinin içini dolduran insan haklarına bağlılıkla beraber “özgür devletlerin federalizmi” barış için bir örgütlenmenin gerekliliğine atıfta bulunmaktadır.

Barış ve güvenliğin tesisi için 24 Ekim 1945’de kurulan Birleşmiş Milletler, barışı koruma aktiviteleri için önemli bir araçsal yeterlilik geliştirmeye başlamıştır. Barışı koruma(**peacekeeping**) en yaygın şekilde kullanılan bütün diğer türleri de içeren bir tabirdir. “Barışı koruma”, kavramsal olarak, şiddetli bir çatışma durumunda bir aktör tarafından oynanan üçüncü taraf rolüdür.⁴⁷ En geniş anlamıyla barışı koruma kavramı; barış inşa etme (**peacebuilding**) ve diplomatik arabuluculuk gibi misyonları geniş bir yelpazede kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.⁴⁸ Barışın korunması misyonunun en temel işlevi ise devletlerin çatışma halinden barış haline geçmesini sağlamaktır. Bu bağlamda geleneksel ve klasik barış koruma; “çatışma sonrası durumlarda ateşkes görüşüldükten sonra barışı koruma güçlerinin gönderilmesi ve kendini savunma dışında çatışmanın gerçekleşmemesinin sağlanması da dahil olmak üzere barış sürecinin izlenmesini ve gözlenmesini”⁴⁹ içerir.

Barışı koruma misyonunu üstlenenler temelde üç prensibe (i. anlaşmazlık taraflarının rızasını sağlamak, ii. tarafsız hareket etmek, iii. şiddet ve tehdit kullanmamak) göre

⁴⁶ Kardaş, a.g.e., s.332.

⁴⁷ Evans, Newnham, a.g.e., s.81.

⁴⁸ Steven R. Rafter, **The New US Peacekeeping: Building Peace in Lands of Conflict After the Cold War**, St Martin’s New York, 1996, s.21.

⁴⁹ Boutros-Boutros Ghali, An Agenda for Peace Report, 1992, çevrimiçi

<https://www.globalpolicy.org/component/content/article/226/32313.html> Erişim Tarihi (20.07.2015)

hareket etmelidir.⁵⁰ Soğuk savaştan beri üçüncü taraflar ilk iki şarta bağlı kalırken, şiddet ve tehdit kullanmama ilkesi aşikâr şekilde görmezlikten gelinmiştir. Örneğin Bosna’da 1996’da göreve başlayan NATO’nun İstikrarı Sağlama Kuvveti ve Afganistan’da 2002’de göreve başlayan Uluslararası İstikrarı Sağlama Yardım Gücü⁵¹

Barış İnşa etme (**peacebuilding**) kavramına gelinecek olursa; bu kavram barışı koruma kavramının aksine yeni bir kavramdır. 1992’de BM tarafından kullanılan kavram “şiddet içeren çatışmanın kökeninde yer alan yapısal faktörlerle kapsamlı bir şekilde mücadele ederek sürdürülebilir bir barışın gerekli koşullarının ortaya çıkartılmasına yönelik uzun dönemli bir süreci simgeler.”Barış inşası; çatışmadan çıkan ülkeyi yeniden yapılandırmayı amaçlamaktadır. Yeniden yapılandırma, çatışmanın izlerini silme, çevresel bozulmayı ortadan kaldırma, ekonomik yeniden yapılanma, ekonomik ve sosyal alt yapının tesisi, çatışan grupların silahsızlandırma, bireylerin güvenliğinin sağlanması, yerlerinden edilmiş olan insanların evlerine dönüşünü sağlama, mayınların temizlenmesi, ekonomik, sosyal ve siyasi uygulamaların aracılığı ile yapılmaktadır.

Barış Yaratma (**Peacemaking**); çatışma halinde olan tarafların anlaşmalarının sağlanması şeklinde tanımlanabilir.⁵²Barışı Uygulama (**Enforcement**) ise; “saldırı davranışının gerçekleştiği durumlarda barışı ve güvenliğini yeniden ortaya çıkarmak için başvurulmuş askeri güç kullanmayı da içeren zorlayıcı önlemler” olarak tanımlanır.

4. Barış Çalışmaları ve Türkiye’de Gelişimi

Türkiye’de barış çalışmalarına disiplinine çeşitli eğilimler olmaya başlamakla beraber bu disiplin için oluşturulmuş bir kurum bulunmamaktadır. Dünyadaki değişimlere bağlı olarak giderek daha fazla önem atfedilen bu disipline; Türkiye’deki

⁵⁰ Bradley J. Cole, The Future of Peacekeeping, Peacemaking, and Peace Building, **SPECPOL**, University of Reading Model United Nations Conference, 2014, s.3.

⁵¹ Grant Dawson, Peacekeeping, Peacebuilding, PeaceMaking: Concepts, Complications and Canada’s Role, **Parliamentary Research Branch Library of Parliament**, 2004, s.1

⁵² Ghali, çevrimiçi, http://www.un.org/en/sc/repertoire/89-92/Chapter%208/GENERAL%20ISSUES/Item%2029_Agenda%20for%20peace_.pdf Erişim Tarihi (20.07.2015)

çalışmaların, özellikle Türkiye'nin mevcut konumundan kaynaklanan girişimlerin, katkıda bulunması beklenmektedir.

Türkiye'de disiplin adına önemli girişimlerin başında; İstanbul Politikalar merkezi ve Sabancı üniversitesi ortaklığında Çatışma Çözümü ve Arabuluculuk Programı⁵³ ve aynı üniversite bünyesinde 2000 yılında açılan Uyuşmazlık Analizi ve Çözümü mastır programı⁵⁴, Hacettepe Üniversitesi, Barış ve Çatışma Çalışmaları alanında mastır programı gelmektedir. Yalova Üniversitesi bünyesinde kurulan Uluslararası Çatışma çözümleri uygulama ve Araştırma merkezi (YÜÇAM) disipline katkıda bulunmak adına önemli bir merkezdir.

Akademik olarak bu disipline yaklaşımların haricinde özellikle dış politika, güvenlik kaygıları bakımından Türkiye'nin barış yapma ve barışın inşası konularında batının yaklaşımdan ve baskın Batı literatüründen farklı olarak nasıl bir yol izlediğine bakmak gerekmektedir. Uluslararası barış ve güvenliğin korunması hususunda Türkiye'nin katıldığı barış operasyonları her ne kadar soğuk savaş sonrası dönemde yoğunlaşıyor olsa da soğuk savaş döneminde de benzer bir misyon yüklenmiştir. Türkiye, ilk kez Birleşmiş Milletlerin kuruluşundan kısa bir süre sonrasında gerçekleştirdiği Kore askeri operasyonuna katılarak Güney Kore'ye bir Türk birliğinin gönderilmesini kararlaştırmıştır.⁵⁵ 1950 ile 1953 yılları arasında toplamda 15,000 Türk Kore'ye sevk edilmiştir.⁵⁶ Kore'ye asker göndermek uluslararası barışa katkıda bulunmanın yanı sıra Batı ile ilişkiler adına da atılmış bir adım sayılmaktadır. Türkiye'nin Soğuk Savaş dönemindeki barış operasyonlarına yönelik etkin politikası- Ortadoğu'ya yönelik on üç barış operasyonundan yedisine katılmıştır- ve Kore'ye asker göndermesi Kuzey Atlantik Paktına (NATO)'ya üye olmasını sağlamıştır.

Barış ve güvenlik açısından bakıldığında NATO'ya katılmanın önemli sonuçları olmuştur; İlk olarak batıyla karşılıklı askeri ilişkileri kuvvetlendirmekle beraber

⁵³ http://ipc.sabanciuniv.edu/category/catisma-cozumu-ve-arabuluculuk/?post_type=objective Erişim Tarihi (16.07.2015).

⁵⁴ <http://conf.sabanciuniv.edu/tr/overview> Erişim Tarihi (16.07.2015).

⁵⁵ Çiğdem Tunç, Değişen Dünya Düzeni, Değişen Barış Gücü Misyonları ve Türkiye'nin Katkısı, **Avrasya Dosyası**, Cilt 8. Sayı 1, 2002, ss. 265-266.

⁵⁶ H. Tarık Oğuzlu- Uğur Güngör, "Peace Operations and the Transformation of Turkey's Security Policy", **Contemporary Security Policy**, Cilt 27, Sayı 3, 2006, s.475.

Türkiye'nin batıdaki siyasi ve diplomatik çevrelere girmesine de katkı sağlamıştır.⁵⁷ Bu tür bir girişim, özellikle Türkiye'nin barışı koruma politikasında yeni bir düzen oluşturmuştur çünkü ülkenin kuruluşundan itibaren izlenen ihtiyatlı tarafsızlık ilkesi bütünüyle terk edilmiştir. İkincisi; NATO tarafından sunulan güvenlik garantisi, Türkiye'yi güvenlik çıkarları konusunda tatmin etmiştir. Bundan dolayı, güvenlik ve devletin iç işleri arasında bir bağlantı oluşturmaya ve barışı koruma operasyonları için özel yetenekler geliştirmeye ihtiyaç duymamıştır.⁵⁸

Uluslararası barışın korunmasında bütün ülkelerin sorumluluğu bulunduğu inanan Türkiye'nin, güvenlik politikasında, genel anlamda barışı korumayla irtibatlı faaliyetlere katılım önemli bir yer tutmaktadır. Uluslararası arenada barışın ve güvenliğin sağlanması yönünde çaba sarf eden Türkiye, özellikle Avrupa Birliği entegrasyon sürecinde bu faaliyetlerini arttırmıştır. Birleşmiş Milletler ve NATO faaliyetleri dışında pek çok durumda uyuşmazlıkların çözümü, çatışmaların sona erdirilmesi konusunda arabulucu ve gözlemci rolü üstlenmiştir. Buna örnek olarak 2008'de İsrail-Suriye görüşmelerinde ve 2010'da da İran'ın nükleer anlaşmasında Türkiye arabulucu rol üstlenmesi verilebilmektedir.

⁵⁷ Ali Balcı, **Türkiye Dış Politikası: İlkeler, Aktörler ve Uygulamalar**, Etkileşim Yayınları, İstanbul, 2013, s.86.

⁵⁸ Heinz Kramer, **A Changing Turkey: Challenge to Europe and the United States**, Washington DC, Brookings Institution Press, 2001, s.214.

5. Sonuç

Günümüzde yaşanan gelişmeler, özellikle güvenlik kaygılarından ortaya çıkan çatışmalar, etnik çözümler, din ve mezhep farklılıklarının sebep olduğu iç savaşlar barış çalışmaları disiplinine olan ihtiyaca vurgu yapmaktadır.

Uluslararası ilişkiler disiplini ile yakın bağları olan barış çalışmaları disiplini üzerine oluşturulmuş bir teoriden bahsetmek mümkün değildir. 1980'lerde ortaya atılan demokratik barış teorisi, demokratik olmayan ülkelerin savaş eğilimlerin fazla olacağı düşüncesiyle, negatif barışı sağlayabilmenin demokratik olmayan ülkelere "demokrasi" ihraç etme söylemini de arttırmıştır. Bu söylemin arkasından gelen müdahalelerin, "koruma sorumluluğu" ve "insani müdahale" gibi başlıklarla sık sık gündeme gelmesi sadece barışı tesis etme/koruma ya da barış yapmayı hedeflenip hedeflenmediği konusunu düşündürmektedir. Bunun temelinde ise müdahale edilen ülkelerde tesis edilemeyen istikrar, bunun sonucunda ortaya çıkan çatışmalar, iç savaşlar ve derinleşen bölgesel etkiler gösterilebilir.

Direk çatışmanın olmama halinin ötesinde yapısal şiddet ve bu şiddetin ortaya çıkmasında etkili olan sosyal adaletsizliği ortadan kaldırmak ya da barışı benimseyerek pozitif bakış açısı geliştirmek aslında disiplinin ulaşmak istediği noktayı göstermektedir.

Barış çalışmalarının akademik anlamda kendine yer edinmesi, konu üzerine bilimsel araştırmaların yapılması, üniversiteler ve enstitüler aracılığıyla gerçekleşmiş, pek çok akademisyen özellikle soğuk savaş dönemi ve sonrasında güvenlik bazlı çalışmalarla disipline katkıda bulunmaya çalışmıştır.

Türkiye'de bu alana olan yönelim daha geç bir dönemde başlamış olmakla beraber disipline olan eğilim özellikle çeşitli enstitülerin faaliyete geçmesiyle beraber artmıştır. Avrupa birliği entegrasyon süreciyle beraber özellikle pozitif barış bağlamında yapısal şiddeti en aza indirme ve toplumsal barışı sağlamaya çalışmak öncelikler arasına girmiştir.

Türkiye'de teorik yaklaşımların ötesinde hem ulusal hem de uluslararası güvenliğin tesisi, terörizm, insan hakları ihlallerin ortadan kaldırılması gibi faaliyetler

aracılığıyla disipline katkıda bulunmaya çalışmıştır. Diğer yandan çatışma bölgelerine olan coğrafi yakınlık ve çatışmaların doğrudan Türkiye'nin güvenlik temelli çıkarlarını etkilemesi çatışmaların çözümü ve barışın tesisi konusunda hem uygulamada hem de teori konularında yeniden düşünmeye sevk etmektedir.

KAYNAKÇA

Barış ve Çatışma Çalışmaları, Ulusal Savunma Üniversitesi (NDU) <http://www.insightonconflict.org/conflicts/pakistan/peacebuilding-organisations/ndu/>ErişimTarihi (15.07.2015).

Balcı, Ali. **Türkiye Dış Politikası: İlkeler, Aktörler ve Uygulamalar**, Etkileşim Yayınları, İstanbul, 2013.

Barash, David P., Webel, Charles P. **Peace and Conflict Studies**, SAGE yayınları, 2014.

Barış ve Çatışma Çalışmaları Enstitüsü(IPCS) <http://www.ipcs.org/about-us/> Erişim tarihi (15.07.2015).

Burchill, Scott. “Liberalism”, **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, ed. Scott Burchill-Andrew Linklater, çev. Muhammed Ağcan- Ali Aslan, 5. Baskı, Küre Yayınları, 2013.

Chase R., Hill, E., Kennedy, P. **Eksen Ülkeler: Gelişen Dünyada ABD Politikasının Yeni Hatları** çev. Belkıs Dışbudak, İstanbul, Sabah Kitapları,2000.

Cole,Bradley J. The Futureof Peacekeeping, Peacemaking, and Peace Building, **SPECPOL**, University of Reading Model United Nations Conference, 2014.

Cortright, David. **Peace: A History of Movements and Ideas**, Cambridge University Press, 2008.

Çatışma, Barış ve Gelişme Çalışmaları Departmanı, “ Program Koordinatörünün Mesajı”<http://dcpds-tu.edu.np/message-from-the-program-co-ordinator/#more-55> erişim tarihi (15.07.2015.)

Dawson, Grant. Peacekeeping, Peacebuilding, PeaceMaking: Concepts, Complications and Canada’s Role, **Parliamentary Research Branch Library of Parliament**, 2004.

Dower, Nigel. **The Ethics of War and Peace: Cosmopolitan and Other Perspectives**, Polity Press, 2009.

Doyle, Michael. “Liberalism and World Politics”, **American Political Science Review**, Sayı 80 s.1151-1169.

Dungen, Peter Van Den. , Wittner, Lawrence S. Peace History: An Introduction, **Journal of Peace Research**, no.40(4), 2003, ss.363-375.

Evans, Graham. , Newnham, Jeffrey. **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, çev. H. Ahsen Utku, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul, 2007.

Fahey, Joseph J. Peace Studies: Beginning and Development, **The Oxford International Encyclopedia of Peace** ed. Nigel J. Young, Vol.3, Oxford University Press, 2010.

Frank, Robert. "Political Regimes and Foreign Policies: Attitudes Towards War and Peace", **Foreign Policy and Regime** ed. Jose Flavio Sombra Saravia, Instituto Brasileiro de Relacoes Internacionais, 2003.

Galtung, Johan. "Violence and Peace", **A reader in Peace Studies**, der. Paul Smoker- Ruth Davies- Barbara Munske, Pergamon Press, 1990.

Ghali, Boutros-Boutros. An Agenda for Peace Report, 1992, <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/226/32313.html> Erişim Tarihi (20.07.2015)

Hobbes, Thomas. "Of the Natural Condition of Mankind as Concerning Their Felicity and Misery", **Leviathan** <http://www.bartleby.com/34/5/13.html> Erişim Tarihi (07.07.2015)

<http://conf.sabanciuniv.edu/tr/overview> Erişim Tarihi (16.07.2015).

http://ipc.sabanciuniv.edu/category/catisma-cozumu-ve-arabuluculuk/?post_type=objective Erişim Tarihi (16.07.2015).

Islam, Touhil. "Peace and Conflict Studies: Evolution of an academic discipline", **Journal of the Asiatic Society of Bangladesh**, Sayı 58 No.1, 2013, ss.129-155.

Jamia Millia Islamia Üniversitesi/ Nelson Mandela Barış ve çatışmaların Çözümü Merkezi bkz. <http://jmi.ac.in/cpcr> Erişim Tarihi (15.07.2015).

Kant, Immanuel. Toward Perpetual Peace: A Philosophical Sketch, 1795. http://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/kant1795_1.pdf

Kardaş, Tuncay. "Güvenlik", **Uluslararası İlişkilere Giriş**, ed. Şaban Kardaş- Ali Balcı, Küre Yayınları, 2014.

Kramer, Heinz. **A Changing Turkey: Challenge to Europe and the United States**, Washington DC, Brookings Institution Press, 2001.

Mason, Gregory H. "Peace Studies in the Next Half-Century", **Peace Review**, No. 14:1, 2002, ss.15-19.

Miller, Helen V. **Interest, Institutions and Information: Domestic Politics and International Relations**, Princeton University Press, 1997 ve Faruk Ekmekçi, Demokratik Barış Teorisi: Bir Değerlendirme, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, cilt 7, Sayı 26, 2011.

Navari, Cornelia. "Liberalism", **A Security Studies an Introduction**, ed. Paul D. Williams, New York: Routledge, 2008.

Oğuzlu, Tarık. "Liberalizm", **Uluslararası İlişkilere Giriş**, ed. Şaban Kardaş- Ali Balcı, Küre Yayınları, 2014.

Oğuzlu, H. Tarık, Güngör, Uğur. "Peace Operations and the Transformation of Turkey's Security Policy", **Contemporary Security Policy**, Cilt 27, Sayı 3, 2006, ss.472-488.

Rather, Steven R. **The New US Peacekeeping: Building Peace in Lands of Conflict After the Cold War**, St Martin's New York , 1996.

Richmond, Oliver P. **Peace In International Relations**, New York: Routledge Taylor& Francis Group, 2008.

Sandıklı, Atilla. , Kaya, Erdem. "Uluslararası İlişkiler Teorileri ve Barış", **Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş Barış ve Çatışma Çözümleri**, ed. Atilla Sandıklı, Bilgesam Yayınları, İstanbul, 2002.

Stephenson, Carolyn. " The Evolution of Peace Studies", **Peace and World Order Studies**, ed. Daniel C. Thomas-Michael T. Klare, Westview Press, 1989.

Thelin, Bengt. "Early Tendencies of Peace Education in Sweden", **Peabody Journal of Education**, No.71(3), 1996, ss.95-110.

Tunç, Çiğdem. Değişen Dünya Düzeni, Değişen Barış Gücü Misyonları ve Türkiye'nin Katkısı, **Avrasya Dosyası**, Cilt 8. Sayı 1, 2002, ss. 258-272.

Ulusoy, Kıvanç. "Demokrasi", **Uluslararası İlişkilere Giriş**, ed. Şaban Kardeş- Ali Balcı, Küre Yayınları, 2014.

Webster's Third New International Dictionary, Springfield, MA: Merriam-Webster, Inc.,1993.

Wibeng, Hakan. "What is the use of Conflict Theory", **Peace Research: Achievements and Challenges**, der. Peter Wallensteen, West View Press, 1988.

-----, "The Peace Research Movement", **Peace Research: Achievements and Challenges**, West View Press, 1988.